

Semestrální práce

Postmoderna

Heslo

Slovo postmoderna je složeno ze dvou slov - prvního slova „post“, neboli „po“, a druhého „moderna“ (z fr. moderne), což znamená „nový“, „nynější“. Tím pádem po spojení těchto slov zjistíme, že lidé, zabývající se postmodernou měli snahu o přeskočení moderny a vytvoření něčeho nového. Vzniká pojem, který je složitě definovatelný. Je to označení pro různé druhy umění, vědění, je to kulturní kritika, kulturní styl, vyznačující se intertextualitou¹, ironií, prolínáním žánrů a brikoláží². Postmoderna je kritika moderny. Ta věřila v neustálý technický či vědecký pokrok a univerzální rozum, stejně jako osvícenská filozofie. Pro ně byla rozhodující jedna pravda a jeden cíl. Postmoderna se snaží o alternativnější přístup a bere v potaz více pohledů na určitou problematiku, což ale někdy může způsobit větší zmatek a zpochybnění různých ustálených teorií. Zásadní je tedy pluralita názorů a zrovnoprávnění. Pro správné pochopení postmoderny musíme chápat význam moderny. Na ni totiž postmoderna reaguje.

Pojem se poprvé objevuje v 30. letech 20. století, důležitým desetiletím, plným zásadních historických změn, a byl uváděn s určitými vývojovými směry v umění. Znovu a masivněji se s ním setkáváme v 70. letech 20. století, kdy jej ve své vlivné knize *O postmodernismu* popisuje **Jean-Françoise Lyotard**.

Postmoderna se často zaměňuje za postmodernitu. Postmodernita se vztahuje k historickým vzorcům společenské organizace, zatím co postmoderna se zabývá otázkami kultury a vědění (viz. výše).

Pro postmodernu je typické mazání hranic. Pro určité architektonické styly, literární žánry či výtvarné styly bylo typické, že každý měl svůj určitý znak, podle kterého jsme jej uměli zařadit. U postmoderny dochází k prolínání všech možných stylů a žánrů. Z tohoto důvodu je tedy těžké postmodernu vůbec definovat.

Postmoderna v architektuře

Architektura byla jako první zasažena postmodernou. Byla v protikladu k moderně, elitám a kulturně nadřazené společnosti. Snaží se od tohoto všeho oprostit a hledá širší spektrum zasvěcených. Postmoderna v architektuře měla oslovovat jak elity, tak lidi z ulice. Využívala tzv. dvojí kódování. Stavby obsahovaly tolik různorodých prvků, že si v ní každý

---

¹ Intertextualita - citace textů v rámci jiných textů, BARKER, Chris. *Slovník kulturních studií*.

² Brikoláž - slučování různých předmětů s cílem vytvořit nový kontext

našel něco, co je pro něj důležité a zajímavé. Pro bližší pochopení bych chtěla uvést jednu část článku o postmoderní architektuře: „*Dvojí kódování (pro odborníky a pro laiky) je chápáno jako východisko k mnohočetnému kódování čili k vícejazyčnosti. Např. v novostavbě stuttgartské státní galerie (J. F. Stirling) odborník rozpozná inspiraci Miesem van der Rohe, tradicionalista je potěšen citací Schinkelova klasicismu, místní patriot ocení připomínku stuttgarské nádražní budovy, další s uspokojením přijme např. detail zábradlí a jiné prvky kódované ve stylu pop-artu.*“³

Architekti postmoderny neuznávají neutrální funkcionalismus a do svých staveb se snaží vnést pestrost, barevnost, jedinečnost, monumentálnost a cit. Drží se hesla „*víc je víc*“ nebo „*méně je nuda*“, což je v protikladu s „*více je méně*“ **Miese van der Rohe**. U postmoderních staveb je také důležitý historismus. Nešlo o obnovu starších architektonických stylů, tak jak tomu bylo například u neogotiky, neoklasicismu nebo neoromantismu. Lidé si neměli uvědomovat a připomínat historii architektonických prvků, ale historii sebe samých - historii člověka. Stavby měly připomenout to, že historie je stále naší každodenní součástí. Klasickými znaky se tak staly osová symetrie, vytváření zdobnějšího průčelí, antikizující sloupy a segmentového okna. Postmoderní historismus je také považován za radikální eklekticismus⁴.

Postmoderní architektura vrcholí v 2. polovině 80. let 20. století a zároveň se trochu vymyká kontrole. Eklekticismus je jako nevázaná hra a svoboda umělce přesahuje mezí. Z toho vznikají neuvěřitelné stavby, které šokují, ale jen na krátkou chvíli. Proto musí architekti vymýšlet další a další stavby, aby se opět dostavil požadovaný šok.

Mezi postmoderní architektky řadíme: USA - **R. Venturi a Ph. Johnson, Ch. Moore, M. Graves**, Evropa - **A. Rossiho, Ch. de Portzamparc, R. Bofilla, H. Holleina, O. M. Ungerse, M. Botty**, Japonsko - **F. Makiho a A. Isozakiho**.

Postmoderna v literatuře

Postmoderní spisovatele zasáhla postmoderna úplně. K tomu, aby vytvořili několika vrstvý prolínající příběh je důležitá dostatečná vzdělanost. **Wolfgang Welsh** tvrdí, že nejdůležitější je znalost jazyků, techniky, orientace v mytologii a také sexualitě. Inspirací bylo také postupné prolínání kultur, ke kterému dochází postupným rozpadem totalitních režimů. Tímto dochází k novým pohledům na svět a novým problémům, o kterých je možno psát. Navíc spisovatelé se snaží díla vytvářet stejně jako architekti - smazávají se hranice mezi vysokou a nízkou literaturou a vytváří se tak členitá díla, aby si z nich mohl něco odnést i

---

³ ANON. *Postmoderní architektura*. [online]. [cit. 2015-01-03]. Dostupné z: http://muzeum-umeni-benesov.cz/useruploads/files/sumne_benesovsko/4.postmoderniarchitektura.pdf

⁴ Eklekticismus - obecně směr myšlení, kdy se jedinec nedrží hotových systémů, vzorů či děl, ale vybírá si z nich jen ty prvky, které se mu zdají být nejlepší, vhodné a prakticky použitelné a ty mísí k vytvoření vlastní koncepce v architektuře, hudbě, filosofii a ostatních uměních, RATH, Denis L. *Eklekticismus*. [online]. [cit. 2015-01-03]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/eklekticismus-eklekticismus>

úplný čtenářský lajk. V postmoderních knihách si každý najde své, ať se jedná o detektivky, historické romány nebo komedie.

Ovšem někde knihy autorů mají tak propletené příběhy, že jejich přečtení vyžaduje pevné nervy a může se stát, že některé knihy budou nepochopeny. Velmi známým příkladem může být kniha *Sto roků samoty* od **Gabriela Garcíi Márqueze**. Dále můžeme mezi mistry literární postmoderny jmenovat **Umberta Eca**. Mě osobně velmi překvapuje, jak tematicky pestrá jsou jeho díla. Právě Eco je zářným příkladem toho, čím jsem měla na mysli „dostatečnou vzdělaností“. Nejznámější jsou jeho romány *Jméno růže*, *Foucaultovo kyvadlo* nebo *Pražský hřbitov*. Avšak Eco je odborníkem na sémiologii, lingvistiku, estetiku a literární vědy a kulturu. Tím pádem mu jeho znalosti umožňují vytvářet úžasná díla. Příkladem je *Otevřené dílo*, *Meze interpretace* či *Jak napsat diplomovou práci*.

Dalšími postmoderními spisovateli jsou například zahraniční **Vladimír Vladimirovič Nabokov**, **Jorge Luis Borges**, **Milorad Pavić**, **Woody Allen**. Mezi české spisovatele můžeme zařadit **Vladimíra Macuru** a **Boženu Správcovou**.

Co se týče mého názoru na postmodernu, nejsem jejím velkým příznivcem, ale také ji ani neodsuzuji. Umělci potřebovali určitou změnu, od své doby, stejně, jako v jiných stoletích, podobně tomu bylo na přelomu klasicismu a romantismu. Romantismus také kritizoval klasicismus za jeho upjatost, řád a necitelnost. To samé kritizuje postmoderna.

Některá postmoderní díla jsou opravdu obdivuhodná, nápaditá a úchvatná, ovšem tím, jaká je v postmoderně tvůrčí svoboda a snaha šokovat, se může stát, že se velmi snadno překročí hranice vkusu a z díla se stává kýč. To už je ale náš osobní názor, který autor nikdy nepřijme, jelikož svoje dílo cítí jinak.

Zdroje

BARKER, Chris. *Slovník kulturních studií*. Vyd. 1. Překlad Irena Reifová, Kateřina Gillárová, Michal Pospíšil. Praha: Portál, 2006, 206 s. ISBN 80-736-7099-2.

HENCKMANN, Wolfhart a Konrad LOTTER. *Estetický slovník*. 1. Vydání. Praha: Svoboda, 1995. 229 s. ISBN 25-025-95.

GRENZ, Stanley J. *Úvod do postmodernismu*. 1. vyd. Překlad Alena Koželuhová. Praha: Návrat domů, 1997, 199 s. ISBN 80-854-9574-0.

WELSCH, Wolfgang. *Naše postmoderní moderna*. 1. vyd. Překlad Ivan Ozarčuk, Miroslav Petříček. Praha: Zvon, 1994, 198 s. ISBN 80-711-3104-0.

ANON. *Postmoderní architektura*. In: [online]. [cit. 2015-01-03]. Dostupné z: http://muzeum-umeni-benesov.cz/useruploads/files/sumne_benesovsko/4.postmoderniarchitektura.pdf

ANON. *Postmoderna*. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001-, 2014-11-13 [cit. 2015-01-04]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Postmoderna>